

Ewa Jałowiecka, Piotr Jałowiecki, Tomasz Śmiałowski

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

ZRÓŻNICOWANIE KONSUMPCJI PAPIEROSÓW W POLSCE W LATACH 2000-2013 NA PODSTAWIE BADAŃ „DIAGNOZA SPOŁECZNA”

*DIVERSIFICATION OF CIGARETTE CONSUMPTION IN POLAND
IN THE YEARS 2000-2013 BASED ON „SOCIAL DIAGNOSIS” RESEARCH*

Słowa kluczowe: konsumpcja papierosów, zróżnicowanie poziomu, „Diagnoza społeczna”

Key words: cigarettes consumption, level diversification, „Social diagnosis”

Abstrakt. Przedstawiono wyniki badań zróżnicowania konsumpcji papierosów w Polsce z uwzględnieniem podziału na województwa i klasy wielkości miejscowości. Oceniono również tendencję zmian w konsumpcji papierosów w latach 2000-2013. Badania oparto na wynikach ogólnodostępnych badań panelowych „Diagnoza społeczna”. Uzyskane rezultaty potwierdziły w dużej mierze wyniki wcześniejszych analiz opartych na wynikach badań budżetów gospodarstw domowych GUS. Jedyne znaczące różnice dotyczyły niższego poziomu konsumpcji papierosów w województwach łódzkim, opolskim i pomorskim oraz wyższego w miastach poniżej 20 tys. mieszkańców.

Wstęp

Polski przemysł wyrobów tytoniowych jest ważną branżą sektora przetwórstwa rolno-spożywczego. Wszystkie wyroby tytoniowe w Polsce są obłożone od 1993 roku podatkiem akcyzowym. Według danych Ministerstwa Finansów, w 2012 roku dochody z tytułu akcyzy od wyrobów tytoniowych wyniosły 18,6 mld zł, co stanowiło 30,7% wszystkich dochodów z podatku akcyzowego oraz 6,5% dochodów budżetowych ogółem [*Sprawozdanie z wykonania... 2013*]. Akcyza nie jest jedynym źródłem dochodów budżetowych generowanych przez przemysł wyrobów tytoniowych. Od 2011 roku papierosy obłożone są również podatkiem VAT, a producenci, dystrybutorzy i sprzedawcy detaliczni odprowadzają również do budżetu podatek dochodowy od osób prawnych (CIT), jak również generują inne dochody pośrednie, np. składki emerytalne, ubezpieczenia. Dotyczy to nie tylko branży tytoniowej, ale również branż z nią powiązanych, takich jak dystrybucja, logistyka, sprzedaż. Trudno oszacować sumaryczną wysokość bezpośrednich i pośrednich dochodów budżetu generowanych przez branżę wyrobów tytoniowych, jednak według różnych obliczeń przekracza ona 10% dochodów budżetowych państwa.

Przemysł wyrobów tytoniowych jest nietypową branżą sektora przetwórstwa rolno-spożywczego. Przede wszystkim jest to branża zdecydowanie skoncentrowana, która według bazy REGON składała się jedynie z 27 przedsiębiorstw, co stanowi zaledwie 0,1% wszystkich podmiotów należących do tego sektora. W odróżnieniu od pozostałych, branża tytoniowa charakteryzuje się dużą koncentracją produkcji. 29,6% podmiotów to duże przedsiębiorstwa, zatrudniające 250 i więcej pracowników, należące do 4 największych międzynarodowych koncernów tytoniowych (Philips Morris International, British American Tobacco, Japan Tobacco International, Imperial Tobacco), które wytwarzają obecnie 99,1% produkowanych w Polsce papierosów. Sektor małych i średnich przedsiębiorstw (MSP) w branży tytoniowej obejmuje więc 70,3% przedsiębiorstw w porównaniu z 98,9% dla całego sektora przetwórstwa rolno-spożywczego.

Ze względu na wysoki poziom wpływów budżetowych pochodzących z przemysłu tytoniowego wywiera on niewątpliwie pozytywny wpływ na polską gospodarkę. Jednak nie można pominąć kosztów związanych z negatywnymi następstwami palenia. Według danych Światowej Organizacji Zdrowia (WHO), palenie papierosów jest główną przyczyną przedwczesnej śmiertelności wśród

mężczyzn (23,5% przypadków) oraz drugą w kolejności wśród kobiet (7,9% przypadków). Obecnie w Polsce papierosy pali regularnie 40% dorosłych mężczyzn oraz 24% dorosłych kobiet, wypalając przeciętnie ponad 2300 papierosów rocznie w przeliczeniu na 1 osobę dorosłą. Według różnych ocen, koszty profilaktyki i leczenia skutków zdrowotnych wynikających z konsumpcji papierosów równoważą wpływy budżetowe generowane przez przemysł tytoniowy [*Stan zagrożenia...* 2009].

W ubiegłych latach badano zróżnicowanie konsumpcji papierosów w zależności od czynników o charakterze terytorialnym – województwa i klasy wielkości miejscowości, opierając się na wynikach badań budżetów gospodarstw domowych (BGD) prowadzonych co roku przez GUS [Jałowicka i in. 2009a,b]. Często sygnalizowanym zastrzeżeniem w stosunku do danych pochodzących z badań BGD jest zaniżanie niektórych wydatków, m.in. na papierosy [*Budżety gospodarstw...* 2013]. W związku z powyższym, głównym celem badań było określenie zróżnicowania poziomu konsumpcji papierosów w zależności od wybranych czynników różnicujących, na podstawie alternatywnych źródeł danych, tj. wyników badań „Diagnoza społeczna” przeprowadzanych od 2000 roku, najpierw co 3, następnie co 2 lata. Uzyskane wyniki porównano następnie z wynikami wcześniejszych badań obejmujących lata 1999-2008, opartych na wynikach badań BGD.

Material i metodyka badań

W badaniach jako źródło danych wykorzystano wyniki badań panelowych „Diagnoza społeczna” przeprowadzanych przez Radę Monitoringu Społecznego. Badania obejmują gospodarstwa domowe oraz ich dostępnych członków i dotyczą wszystkich ważnych ekonomicznych i pozatekonicznych aspektów ich życia. Pierwsze badanie przeprowadzono w 2000 roku, następne w 2003 roku, a kolejne co 2 lata. W kolejnych latach stopniowo zwiększała się liczba osób objętych badaniami: 6600 osób w 2000 roku, 9552 osób w 2003 roku, 8775 osób w 2005 roku, 12 600 osób w 2007 roku, 26 141 osób w 2009 roku, 26 363 osób w 2011 roku oraz 25 904 osób w 2013 roku [Czapiński, Panek 2013].

Konsumpcję papierosów w poszczególnych województwach, klasach wielkości miejscowości oraz ogółem w całej Polsce wyrażono w wartościach bezwzględnych jako średnią arytmetyczną dla danej grupy oraz względnych zgodnie z formułą (1):

$$w = \frac{\bar{x}_{k,t}}{\bar{x}_{p,t}} \quad (1)$$

gdzie: $\bar{x}_{k,t}$ – przeciętny poziom konsumpcji papierosów w grupie k (województwo, kategoria wielkości miejscowości) w roku t , $\bar{x}_{p,t}$ – przeciętny poziom konsumpcji papierosów w Polsce w roku t .

W celu zbadania zmian poziomu konsumpcji papierosów w czasie wykorzystano natomiast łańcuchowe tempo zmian zgodnie z formułą (2). Jego wartość określa o ile procent zmieniła się przeciętna liczba wypalonych papierosów w porównaniu z poprzednim okresem, czyli dwa lata wcześniej. Przeciętne tempo zmian w całym badanym okresie obliczono zgodnie z formułą (3):

$$i = \left(\frac{\bar{x}_{k,t}}{\bar{x}_{k,t-1}} - 1 \right) \cdot 100\% \quad (2)$$

$$p = \left(\sqrt[n-1]{\frac{\bar{x}_{k,n}}{\bar{x}_{k,1}}} - 1 \right) \cdot 100\% \quad (3)$$

Badane województwa pod względem poziomu konsumpcji papierosów sklasyfikowano na 4 grupy: A – o bardzo niskiej konsumpcji, B – o konsumpcji niższej niż przeciętna w Polsce, C – o konsumpcji wyższej niż przeciętna w Polsce oraz D – o bardzo wysokiej konsumpcji, zgodnie z formułami (4-7):

$$\text{grupa A: } \bar{x}_{k,t} \leq \bar{x}_{p,t} - s_{p,t} \quad (4)$$

$$\text{grupa B: } \bar{x}_{p,t} - s_{p,t} < \bar{x}_{k,t} \leq \bar{x}_{p,t} \quad (5)$$

$$\text{grupa C: } \bar{x}_{p,t} < \bar{x}_{k,t} \leq \bar{x}_{p,t} + s_{p,t} \quad (6)$$

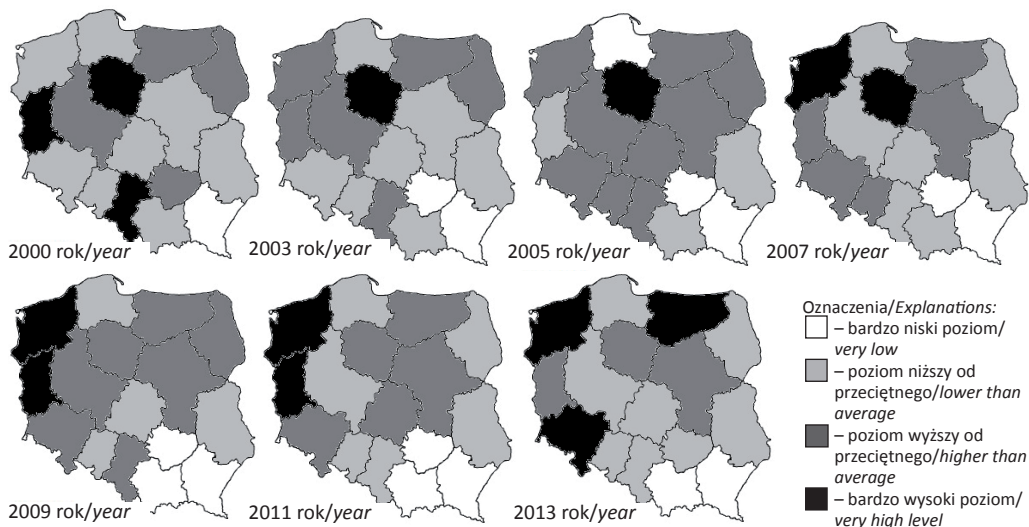
$$\text{grupa D: } \bar{x}_{p,t} < \bar{x}_{k,t} \quad (7)$$

gdzie: $s_{p,t}$ – odchylenie standardowe od przeciętnego poziomu konsumpcji papierosów w Polsce.

Wyniki badań

W badanym okresie ogólnopolski poziom konsumpcji papierosów systematycznie malał od 1975 szt./osobę w 2000 roku do 1315 szt./osobę w 2013 roku. Podobna sytuacja miała miejsce we wszystkich województwach (tab. 1). Konsumpcja papierosów w Polsce malała w badanym okresie przeciętnie o 7,8% w ciągu każdego 2 kolejnych lat. Malał również jej poziom we wszystkich województwach, najszybciej w kujawsko-pomorskim (11,8% na 2 lata), podlaskim (11,4%), małopolskim (10,7%) i śląskim (10,5%), natomiast najwolniej w zachodniopomorskim (3,1%), dolnośląskim (3,8%) i mazowieckim (4,9%).

Na rysunku 1 przedstawiono klasyfikację województw z uwagi na względny poziom konsumpcji papierosów w odniesieniu do poziomu ogólnopolskiego w latach 2000–2013. W całym badanym okresie najwyższy przeciętny poziom konsumpcji papierosów stwierdzono w województwach: kujawsko-pomorskim i zachodniopomorskim. Zdecydowanie najniższy był on zaś w województwach: podkarpackim, małopolskim i świętokrzyskim.

Rysunek 1. Klasyfikacja województw według względnego poziomu konsumpcji papierosów w odniesieniu do poziomu ogólnopolskiego

Figure 1. Classification of provinces by cigarette consumption relative level in relation to nationwide level

Źródło: opracowanie własne

Source: own study

Tabela 1. Przeciętny poziom konsumpcji papierosów w poszczególnych województwach i w Polsce ogółem
Table 1. Average level of cigarettes consumption in all provinces and in Poland

Województwo/ Province	Rok/Year						
	2000	2003	2005	2007	2009	2011	2013
Dolnośląskie $p = -3,8\%$	$\bar{x} = 1845$ $w = 0,93$ -	$\bar{x} = 1794$ $w = 0,99$ $i = -2,7\%$	$\bar{x} = 1714$ $w = 1,02$ $i = -4,4\%$	$= 1745$ $w = 1,02$ $i = 1,8\%$	$\bar{x} = 1752$ $w = 1,12$ $i = 0,4\%$	$\bar{x} = 1653$ $w = 1,15$ $i = -5,6\%$	$\bar{x} = 1521$ $w = 1,16$ $i = -8,0\%$
Kujawsko-Pomorskie $p = -11,8\%$	$\bar{x} = 2530$ $w = 1,28$ -	$\bar{x} = 2452$ $w = 1,35$ $i = -3,1\%$	$\bar{x} = 2288$ $w = 1,37$ $i = -6,7\%$	$= 2147$ $w = 1,25$ $i = -6,2\%$	$\bar{x} = 1746$ $w = 1,12$ $i = -18,7\%$	$\bar{x} = 1606$ $w = 1,12$ $i = -8,0\%$	$\bar{x} = 1351$ $w = 1,03$ $i = -15,9\%$
Lubelskie $p = -7,7\%$	$\bar{x} = 1881$ $w = 0,95$ -	$\bar{x} = 1732$ $w = 0,96$ $i = -7,9\%$	$\bar{x} = 1670$ $w = 1,00$ $i = -3,6\%$	$= 1668$ $w = 0,97$ $i = -0,1\%$	$\bar{x} = 1397$ $w = 0,89$ $i = -16,2\%$	$\bar{x} = 1331$ $w = 0,92$ $i = -4,8\%$	$\bar{x} = 1263$ $w = 0,96$ $i = -5,1\%$
Lubuskie $p = -9,8\%$	$\bar{x} = 2353$ $w = 1,19$ -	$\bar{x} = 1869$ $w = 1,03$ $i = -20,6\%$	$\bar{x} = 1605$ $w = 0,96$ $i = -14,1\%$	$= 1838$ $w = 1,07$ $i = 14,5\%$	$\bar{x} = 1806$ $w = 1,16$ $i = -1,8\%$	$\bar{x} = 1663$ $w = 1,16$ $i = -7,9\%$	$\bar{x} = 1404$ $w = 1,07$ $i = -15,6\%$
Łódzkie $p = -6,9\%$	$\bar{x} = 1866$ $w = 0,94$ -	$\bar{x} = 1772$ $w = 0,98$ $i = -5,0\%$	$\bar{x} = 1684$ $w = 1,01$ $i = -4,9\%$	$= 1596$ $w = 0,93$ $i = -5,2\%$	$\bar{x} = 1551$ $w = 0,99$ $i = -2,8\%$	$\bar{x} = 1459$ $w = 1,01$ $i = -5,9\%$	$\bar{x} = 1305$ $w = 0,99$ $i = -10,5\%$
Małopolskie $p = -10,7\%$	$\bar{x} = 1820$ $w = 0,92$ -	$\bar{x} = 1579$ $w = 0,87$ $i = -13,3\%$	$\bar{x} = 1431$ $w = 0,86$ $i = -9,4\%$	$= 1588$ $w = 0,93$ $i = 11,0\%$	$\bar{x} = 1230$ $w = 0,79$ $i = -22,5\%$	$\bar{x} = 1200$ $w = 0,83$ $i = -2,5\%$	$\bar{x} = 1034$ $w = 0,79$ $i = -13,8\%$
Mazowieckie $p = -4,9\%$	$\bar{x} = 1909$ $w = 0,97$ -	$\bar{x} = 1761$ $w = 0,97$ $i = -7,8\%$	$\bar{x} = 1735$ $w = 1,04$ $i = -1,5\%$	$= 1772$ $w = 1,04$ $i = 2,2\%$	$\bar{x} = 1641$ $w = 1,05$ $i = -7,4\%$	$\bar{x} = 1592$ $w = 1,11$ $i = -3,0\%$	$\bar{x} = 1482$ $w = 1,13$ $i = -6,9\%$
Opolskie $p = -8,4\%$	$\bar{x} = 1832$ $w = 0,93$ -	$\bar{x} = 1711$ $w = 0,95$ $i = -6,6\%$	$\bar{x} = 1915$ $w = 1,14$ $i = 11,9\%$	$= 1941$ $w = 1,13$ $i = 1,4\%$	$\bar{x} = 1474$ $w = 0,94$ $i = -24,1\%$	$\bar{x} = 1337$ $w = 0,93$ $i = -9,3\%$	$\bar{x} = 1180$ $w = 0,90$ $i = -11,8\%$
Podkarpackie $p = -7,9\%$	$\bar{x} = 1493$ $w = 0,76$ -	$\bar{x} = 1377$ $w = 0,76$ $i = -7,7\%$	$\bar{x} = 1257$ $w = 0,75$ $i = -8,8\%$	$= 1415$ $w = 0,83$ $i = 12,6\%$	$\bar{x} = 1153$ $w = 0,74$ $i = -18,5\%$	$\bar{x} = 1044$ $w = 0,73$ $i = -9,4\%$	$\bar{x} = 988$ $w = 0,75$ $i = -5,4\%$
Podlaskie $p = -11,4\%$	$\bar{x} = 2071$ $w = 1,05$ -	$\bar{x} = 1988$ $w = 1,10$ $i = -4,0\%$	$\bar{x} = 1718$ $w = 1,03$ $i = -13,6\%$	$= 1700$ $w = 0,99$ $i = -1,1\%$	$\bar{x} = 1630$ $w = 1,04$ $i = -4,1\%$	$\bar{x} = 1333$ $w = 0,93$ $i = -18,3\%$	$\bar{x} = 1130$ $w = 0,86$ $i = -15,2\%$
Pomorskie $p = -5,8\%$	$\bar{x} = 1760$ $w = 0,89$ -	$\bar{x} = 1756$ $w = 0,97$ $i = -0,2\%$	$\bar{x} = 1287$ $w = 0,77$ $i = -26,7\%$	$= 1660$ $w = 0,97$ $i = 29,0\%$	$\bar{x} = 1554$ $w = 0,99$ $i = -6,4\%$	$\bar{x} = 1429$ $w = 0,99$ $i = -8,1\%$	$\bar{x} = 1305$ $w = 0,99$ $i = -8,6\%$
Śląskie $p = -10,5\%$	$\bar{x} = 2288$ $w = 1,16$ -	$\bar{x} = 1926$ $w = 1,06$ $i = -15,8\%$	$\bar{x} = 1828$ $w = 1,09$ $i = -5,1\%$	$= 1673$ $w = 0,98$ $i = -8,4\%$	$\bar{x} = 1589$ $w = 1,02$ $i = -5,1\%$	$\bar{x} = 1409$ $w = 0,98$ $i = -11,3\%$	$\bar{x} = 1313$ $w = 1,00$ $i = -6,8\%$
Świętokrzyskie $p = -9,5\%$	$\bar{x} = 1979$ $w = 1,00$ -	$\bar{x} = 1510$ $w = 0,83$ $i = -23,7\%$	$\bar{x} = 1389$ $w = 0,83$ $i = -8,0\%$	$= 1310$ $w = 0,77$ $i = -5,7\%$	$\bar{x} = 1258$ $w = 0,81$ $i = -4,0\%$	$\bar{x} = 1214$ $w = 0,84$ $i = -3,5\%$	$\bar{x} = 1199$ $w = 0,91$ $i = -1,3\%$
Warmińsko-mazurskie $p = -5,4\%$	$\bar{x} = 2013$ $w = 1,02$ -	$\bar{x} = 1936$ $w = 1,07$ $i = -3,8\%$	$\bar{x} = 1703$ $w = 1,02$ $i = -12,0\%$	$= 1757$ $w = 1,03$ $i = 3,2\%$	$\bar{x} = 1744$ $w = 1,12$ $i = -0,7\%$	$\bar{x} = 1627$ $w = 1,13$ $i = -6,7\%$	$\bar{x} = 1526$ $w = 1,16$ $i = -6,2\%$
Wielkopolskie $p = -8,5\%$	$\bar{x} = 2027$ $w = 1,03$ -	$\bar{x} = 1841$ $w = 1,02$ $i = -9,2\%$	$\bar{x} = 1748$ $w = 1,04$ $i = -5,1\%$	$= 1654$ $w = 0,97$ $i = -5,4\%$	$\bar{x} = 1594$ $w = 1,02$ $i = -3,6\%$	$\bar{x} = 1426$ $w = 0,99$ $i = -10,6\%$	$\bar{x} = 1298$ $w = 0,99$ $i = -9,0\%$
Zachodnio-pomorskie $p = -3,1\%$	$\bar{x} = 1959$ $w = 0,99$ -	$\bar{x} = 1974$ $w = 1,09$ $i = 0,7\%$	$\bar{x} = 1783$ $w = 1,07$ $i = -9,7\%$	$= 2111$ $w = 1,23$ $i = 18,4\%$	$\bar{x} = 1975$ $w = 1,26$ $i = -6,5\%$	$\bar{x} = 1755$ $w = 1,22$ $i = -11,1\%$	$\bar{x} = 1677$ $w = 1,28$ $i = -4,4\%$
Polska/Poland $p = -7,8\%$	$\bar{x} = 1975$ -	$\bar{x} = 1810$ -	$\bar{x} = 1673$ -	$= 1712$ -	$\bar{x} = 1562$ -	$\bar{x} = 1439$ -	$\bar{x} = 1315$ -

Oznaczenia: \bar{x} – poziom bezwzględny (średnia arytmetyczna), w – poziom względny (w odniesieniu do poziomu ogólnopolskiego), i – zmiana poziomu (łańcuchowe tempo zmian), p – przeciętna zmiana w całym badanym okresie (średnie tempo zmian)/Explanations: \bar{x} – absolute level (average mean), w – relative level (in relation to a nationwide level), i – level change (chain rate of change)

Źródło: opracowanie własne

Source: own study

Uwzględniając wielkość miejscowości, najwyższy poziom konsumpcji papierosów w badanym okresie stwierdzono w miastach poniżej 20 tys. mieszkańców i miastach od 100 do 200 tys. mieszkańców, natomiast najniższy na wsiach. We wszystkich kategoriach wielkości miejscowości poziom konsumpcji papierosów malał w zbliżonym przeciętnym tempie – od 6,2% w okresie 2-letnim dla największych miast 500 tys. i więcej mieszkańców do 9,3% dla najmniejszych miast poniżej 20 tys. mieszkańców (tab. 2).

Tabela 2. Przeciętny poziom konsumpcji papierosów w kategoriach wielkości miejscowości
Table 2. Average level of cigarettes consumption in categories of city size

Kategoria miejscowości/ Locality category	Rok/Year						
	2000	2003	2005	2007	2009	2011	2013
Miasta \geq 500 tys. mieszkańców/ Metropolies \geq 500 thous. inhabitants	\bar{x} = 1823 w = 0,92 - p = -6,2%	\bar{x} = 1893 w = 1,05 i = 3,9%	\bar{x} = 1734 w = 1,04 i = -8,4%	\bar{x} = 1756 w = 1,03 i = 1,3%	\bar{x} = 1684 w = 1,08 i = -4,1%	\bar{x} = 1520 w = 1,06 i = -9,7%	\bar{x} = 1325 w = 1,01 i = -12,8%
Miasta 200-500 tys. mieszkańców/ Cities 200-500 thous. inhabitants	\bar{x} = 2038 w = 1,03 - p = -8,4%	\bar{x} = 1875 w = 1,04 i = -8,0%	\bar{x} = 1793 w = 1,07 i = -4,4%	\bar{x} = 1785 w = 1,04 i = -0,4%	\bar{x} = 1617 w = 1,04 i = -9,4%	\bar{x} = 1382 w = 0,96 i = -14,5%	\bar{x} = 1315 w = 1,00 i = -4,8%
Miasta 100-200 tys. mieszkańców/ Cities 100-200 thous. inhabitants	\bar{x} = 1956 w = 0,99 - p = -7,6%	\bar{x} = 1864 w = 1,03 i = -4,7%	\bar{x} = 1714 w = 1,02 i = -8,0%	\bar{x} = 1889 w = 1,10 i = 10,2%	\bar{x} = 1745 w = 1,12 i = -7,6%	\bar{x} = 1692 w = 1,18 i = -3,0%	\bar{x} = 1320 w = 1,00 i = -22,0%
Miasta 20-100 tys. mieszkańców/ Cities 20-100 thous. inhabitants	\bar{x} = 2003 w = 1,01 - p = -8,1%	\bar{x} = 1786 w = 0,99 i = -10,9%	\bar{x} = 1696 w = 1,01 i = -5,0%	\bar{x} = 1601 w = 0,94 i = -5,6%	\bar{x} = 1581 w = 1,01 i = -1,3%	\bar{x} = 1498 w = 1,04 i = -5,2%	\bar{x} = 1314 w = 1,00 i = -12,3%
Miasta <20 tys. mieszkańców/ Towns <20 thous. inhabitants	\bar{x} = 2175 w = 1,10 - p = -9,3%	\bar{x} = 1977 w = 1,09 i = -9,1%	\bar{x} = 1948 w = 1,16 i = -1,5%	\bar{x} = 1841 w = 1,08 i = -5,5%	\bar{x} = 1630 w = 1,04 i = -11,5%	\bar{x} = 1493 w = 1,04 i = -8,4%	\bar{x} = 1337 w = 1,02 i = -10,4%
Wsie/ Villages	\bar{x} = 1901 w = 0,96 - p = -7,2%	\bar{x} = 1711 w = 0,95 i = -10,0%	\bar{x} = 1513 w = 0,90 i = -11,6%	\bar{x} = 1661 w = 0,97 i = 9,7%	\bar{x} = 1469 w = 0,94 i = -11,6%	\bar{x} = 1364 w = 0,95 i = -7,1%	\bar{x} = 1308 w = 0,99 i = -4,1%

Oznaczenia: \bar{x} – poziom bezwzględny (średnia arytmetyczna), w – poziom względny (w odniesieniu do poziomu ogólnopolskiego), i – zmiana poziomu (łańcuchowe tempo zmian), p – przeciętna zmiana w całym badanym okresie (średnie tempo zmian)/Explanations: \bar{x} – absolute level (mean), w – relative level (in relation to a nationwide level), i – level change (chain rate of change), p – average change over the period considered (the average rate of change)

Źródło: opracowanie własne
Source: own study

Podsumowanie i wnioski

Porównując bezwzględne wartości poziomu konsumpcji papierosów, obliczone na podstawie wyników badań „Diagnoza społeczna”, należy stwierdzić, że są one bardziej zbliżone do wartości podawanych przez GUS w rocznikach statystycznych niż ma to miejsce w przypadku obliczeń na podstawie wyników badań BGD. Względne poziomy konsumpcji papierosów w odniesieniu do poziomu ogólnopolskiego w obu przypadkach są do siebie zbliżone. Znaczące różnice wystąpiły jedynie w przypadku województw łódzkiego, opolskiego i pomorskiego, w których na podstawie wyników badań BGD stwierdzono zdecydowanie wyższe poziomy konsumpcji papierosów, oraz

miast poniżej 20 tys. mieszkańców, w których poziom ten był z kolei zdecydowanie niższy [Jałowicka i in. 2009a,b]. Potwierdziły się natomiast prawidłowości, zgodnie z którymi najwięcej papierosów pali się w województwach na tzw. ziemiach odzyskanych po II wojnie światowej, najmniej zaś w południowo-wschodniej Polsce. Warto zwrócić uwagę, że ten ostatni region jest jednocześnie regionem charakteryzującym się najwyższą liczbą papierosów pochodzących z nielegalnych źródeł.

Literatura

- Budżety gospodarstw domowych w 2012 roku*. 2013: GUS, Warszawa.
- Czapiński J., Panek T. 2013: *Diagnoza społeczna 2013*, www.diagnozaspoleczna.com.
- Jałowicka E., Jałowicki P., Orłowski A. 2009a: *Terytorialne zróżnicowanie spożycia papierosów w Polsce, w latach 1999-2006*, Roczn. Nauk. SERiA, t. XI, z. 3, 130-135.
- Jałowicka E., Jałowicki P., Orłowski A. 2009b: *Zróżnicowanie spożycia papierosów w zależności od klasy miejscowości zamieszkiwania w Polsce, w latach 1999-2006*. Roczn. Nauk. SERiA, t. XI, z. 3, 136-141.
- Sprawozdanie z wykonania budżetu państwa za okres od 1 stycznia do 31 grudnia 2012 roku*. 2013: Rada Ministrów, Warszawa.
- Stan zagrożenia epidemią palenia tytoniu w Polsce*. 2009: WHO, World Health Organization, Kobenhavn, Denmark.

Summary

The paper presents research results of diversification in cigarettes consumption in Poland, including the division into voivodships and class of city size. Trends of changes in cigarettes consumption between 2000 to 2013 were also identified. The research was based on the results of public research panel Social Diagnosis. The results largely confirmed the results of previous studies based on the results of Household Budget Survey. The only significant differences were a lower level of cigarettes consumption in Łódzkie, Opolskie and Pomorskie voivodships and higher level in cities with less than 20 thousand inhabitants.

Adres do korespondencji
dr Ewa Jałowicka
Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie
Wydział Zastosowań Matematyki i Informatyki
ul. Nowoursynowska 159
02-776 Warszawa
tel. (22) 593 72 53
e-mail: ewa_jalowiecka@sggw.pl